

Sport en bewegen op de BES-eilanden

Quick scan en advies over beleid, infrastructuur en organisatie van sport en bewegen op Bonaire, Sint Eustatius en Saba anno 2009

drs. Eric Lagendijk

Sport en bewegen op de BES-eilanden

Quick scan en advies over beleid, infrastructuur en organisatie van sport en bewegen op Bonaire, Sint Eustatius en Saba anno 2009

Amsterdam, 3 november 2009

drs. Eric Lagendijk

Inhoudsopgave

1	Inleiding	3
1.1	Aanleiding en achtergrond	3
1.2	Quick scan	5
1.3	Rapportage	6
2	Bonaire	7
2.1	Algemene informatie	7
2.2	Beleid	7
2.3	Voorzieningen	9
2.4	Organisatie en uitvoeringsstructuur	11
3	Sint Eustatius	14
3.1	Algemene informatie	14
3.2	Beleid	14
3.3	Voorzieningen	15
3.4	Organisatie en uitvoeringsstructuur	16
4	Saba	20
4.1	Algemene informatie	20
4.2	Beleid	21
4.3	Voorzieningen	22
4.4	Organisatie en uitvoeringsstructuur	23
5	Conclusies	24
5.1	Bonaire	24
5.2	Sint Eustatius	25
5.3	Saba	26
6	Advies	28
6.1	Bonaire	28
6.2	Sint Eustatius	30
6.3	Saba	32

1 Inleiding

1.1 Aanleiding en achtergrond

Nieuwe staatkundige verhoudingen

Op 10 oktober 2010 wordt het land de Nederlandse Antillen opgeheven. Onder voorwaarden worden Curaçao en Sint Maarten zelfstandige landen binnen het Koninkrijk der Nederlanden. Bonaire, Sint Eustatius en Saba (de BES-eilanden) zullen in het kader van de nieuwe staatkundige verhoudingen onderdeel van Nederland worden. Deze eilanden hebben gekozen voor een intensievere band met Nederland. Zij krijgen de status van 'bijzondere gemeente', om precies te zijn 'openbaar lichaam volgens artikel 134 van de Grondwet'.¹

Raadhuis Bonaire

Voor de uitvoering van de taken die Nederland voor de BES-eilanden op zich neemt, is er een gemeenschappelijk Regionaal Servicecentrum (RSC) met een locatie op elk van de eilanden. Uivoerende diensten (inspecties, belastingdienst, vergunningverleners) werken hierin samen. Er komt een zorgkantoor dat in de toekomst de BES-zorgverzekering gaat regelen. Doel is om al tijdens de aanloop naar de transitie onderwijs, jeugd en gezin, veiligheid, volksgezondheid en infrastructuur van de eilanden te verbeteren. Na de overgangsdatum zal een groot deel van het Nederlandse uitvoeringsbeleid voor de eilanden in dit centrum gebundeld zijn. De Nederlandse overheid zal vertegenwoordigd zijn in de centra. Zij zal helpen bij verbeteringen op genoemde terreinen die prioriteit hebben gekregen.

Noot 1 www.minbzk.nl

Sport en bewegen

Vanuit de ministeries van VWS en Jeugd en Gezin is er een gezant voor de BES-eilanden. Deze gezant heeft aan het Nederlands Instituut voor Sport en Bewegen (NISB) gevraagd om in de eerste helft van 2009 een globale inventarisatie te verrichten van de mogelijkheden op de eilanden om sport en bewegen in te zetten ter bevordering van de gezondheid, leefbaarheid en participatie. Op basis daarvan heeft NISB een notitie opgesteld: *Conceptopzet projectplan BES-eilanden* (2009).

De kern van de bevindingen van NISB is dat sport- en beweegbeleid niet of nauwelijks ontwikkeld is. De sportinfrastructuur is zwak: er is nauwelijks een functionerende ondersteunings- en uitvoeringsstructuur voor sport en bewegen, er is een gebrek aan kwalitatief goed kader en de voorzieningen en faciliteiten zijn onder de maat. De indruk bestaat dat de eilanden de mogelijkheden voor verbeteringen wel wensen te benutten, maar dat hiervoor continuïteit van ondersteuning en begeleiding én uitvoerende professionals en vrijwilligers noodzakelijk zijn. Overgewicht is een groot probleem op de drie eilanden. Te weinig beweging en verkeerde voedingsgewoonten zijn hiervan de oorzaak.

Uiteraard verschillen de accenten per eiland.

Verder kampen de eilanden met een aantal majeure problemen: armoede, laag opleidingsniveau, tienermoeders en relatief veel drugs- en alcoholgebruik.

Ook andere factoren spelen een rol bij een veranderingsproces. De bestuurlijke koers is gedreven door netwerkbelangen en coöptatie. De eilandpopulaties zijn klein met het oog op rendabele exploitaties van voorzieningen. Mogelijkheden voor externe ondersteuning vanuit andere eilanden zijn beperkt.

Naar een plan van aanpak

Het NISB heeft voorlopig een aantal voorstellen gedaan die sport en bewegen vooral ingebed in een actieve leefstijl moeten bevorderen onder de eilandbewoners. Hierin maakt zij onderscheid tussen een specifiek ondersteuningsaanbod op maat per eiland, het toepassen van Rijksregelingen voor gemeenten (Impuls Brede Scholen, Nationaal Actieplan Sport en Bewegen en Beweegkuur) en een 'eigen' gemeentelijk sportbeleid met aandacht voor (sport)accommodaties en sportstimulering.

In een eerste fase (september-december 2009) moet een plan van aanpak per eiland verder uitgewerkt worden. NISB heeft DSP-groep gevraagd om daaraan voorafgaand een onafhankelijk onderzoek te verrichten, en een daarop gebaseerd advies te geven. In september heeft Eric Lagendijk, partner van DSP-groep en interim programmamanager 'Meedoen alle jeugd door sport' de BES-eilanden bezocht om het gevraagde onderzoek uit te voeren in de vorm van een quick scan. Deze rapportage is daarvan het resultaat.

1.2 Quick scan

De quick scan gaat in op de volgende vragen:

1 Beleid

- Welk beleid voor sport en bewegen wordt gevoerd op de BES-eilanden?
- Is er sprake van een visie, en zo ja welke?
- Welke beleidsinstrumenten worden toegepast?
- Welke financiële middelen gaan hiermee gepaard?
- Wat zijn de effecten van het huidige sport- en beweegbeleid (in termen van output en outcome)?
- Hoe zijn de verantwoordelijkheden voor beleid en uitvoering geregeld?

2 Voorzieningen

- Welke accommodaties en voorzieningen zijn er aanwezig voor sport en bewegen?
- Hoe is de kwaliteit van deze accommodaties en voorzieningen?
- Welke knelpunten zijn er op het gebied van (exploitatie en gebruik) van accommodaties en voorzieningen?

3 Organisatie en uitvoeringsstructuur

- Welke organisaties en sleutelpersonen zijn betrokken bij het faciliteren en organiseren van sport en bewegen?
- Hoe is de kwaliteit van deze organisaties en het sportkader (bestuurlijk, sporttechnisch)?
- Welke problemen heersen er op het gebied van organisatie en uitvoeringsstructuur bij sport- en beweegactiviteiten?

Er is nog een vierde cluster met aandachtspunten denkbaar waarvoor dit inventariserende onderzoek ten minste bouwstenen voor mogelijke oplossingen oplevert. Dit cluster behoort niet tot de kern van dit externe onderzoek. Het betreft vooral verbeterpunten en adviezen, waarbij de volgende vragen aan de orde zijn:

4 Algemeen: verbeterpunten

- Welke wensen en behoeften zijn er op de eilanden ten aanzien van sport en bewegen, de functies van sport en bewegen, en de middelen om dit te verwezenlijken?
- Welke ideeën leven op de eilanden om deesignaleerde knelpunten aan te pakken?
- Hoe zouden de verantwoordelijkheden bij beleid en uitvoering verdeeld en verduidelijkt moeten worden?
- Welke ondersteuningsbehoefte hebben de eilanden bij sport en bewegen?
- Welke programma's sluiten aan bij de behoeften van de BES-eilanden?
- Wat is nodig om ondersteuning en programmering op de eilanden te realiseren?

Methodiek

De quick scan behelst de volgende stappen:

- 1 Briefing voorafgaand aan interviews met Remco Boer en Marije van Montfoort van NISB.
- 2 Interviews met sleutelpersonen op de drie eilanden (gouverneurs, gedeputeerden, ambtenaren, sportkader, docenten lichamelijke opvoeding) aan de hand van de vraagstelling zoals vermeld. Namen en functies van de geïnterviewde personen zijn te vinden in de bijlage.
- 3 Veldwerk op de drie eilanden: schouw accommodaties en verkennen mogelijkheden voor sport en bewegen.
- 4 Documentenstudie, achtergrondinformatie over de BES-eilanden. Geschreven bronnen zijn terug te vinden in de bijlage.
- 5 Opstellen conceptrapport met een deel feitelijk inventarisatieonderzoek (quick scan) en een deel advies.
- 6 Bespreking conceptrapport met opdrachtgever, en aanpassing tot eindrapport.

Quick scan

Dit onderzoek betreft een quick scan en geen fundamenteel wetenschappelijke analyse aan de hand van uitgebreid antropologisch veldwerk op de eilanden. Dat laat onverlet dat het onderzoek, hoe beperkt in tijd dan ook, systematisch, degelijk en met kennis van zaken is uitgevoerd.

De reikwijdte van het onderzoek is redelijk groot: zowel sportbeleid, financiering, voorzieningen, organisatie en ondersteuning komen aan bod. Deze grote reikwijdte is tegelijk een beperking voor de precisie waarmee onderdelen of thema's in het onderzoek belicht kunnen worden. Doordat zoveel onderwerpen op de drie eilanden de revue passeren, kan niet uitgebreid stil worden gestaan bij specifieke vraagstukken. Daarvoor vragen wij begrip en geduld. Wij gaan ervan uit dat specifieke vraagstukken in een later stadium de aandacht krijgen die nodig is. Het doel van dit inventariserend onderzoek is nu juist gelegen in het signaleren en prioriteren van deze vraagstukken.

De, hopelijk opbouwende kritische toon in dit rapport is het resultaat van de positief kritische gesprekken die ik met zo'n twintig betrokkenen op de drie eilanden heb gevoerd. Dat waren plezierige gesprekken, waarvoor ik alle bereidwillige deelnemers hartelijk wil bedanken.

1.3 Rapportage

Deze rapportage bestaat uit zes hoofdstukken. De hoofdstukken twee, drie en vier behandelen het beleid, de voorzieningen en de organisatie van sport en bewegen op respectievelijk Bonaire, Sint Eustatius en Saba.

In hoofdstuk vijf zijn conclusies te vinden en in hoofdstuk 6 is een advies opgenomen.

2 Bonaire

2.1 Algemene informatie

Bonaire is gelegen in het zuidelijk deel van de Caraïbische Zee voor de kust van Venezuela. Met een oppervlakte van 288 km² is Bonaire na Curaçao het grootste eiland van de Nederlandse Antillen. Bonaire heeft 12.877 inwoners waarvan 86% de Nederlandse nationaliteit bezit. Slechts ongeveer de helft van de bewoners is op het eiland geboren. Veel inwoners zijn afkomstig uit Nederland, de buurlanden Venezuela en Columbia, en de Dominicaanse Republiek.

Het eiland telt zes woonkernen, waarvan er vijf aan elkaar zijn gegroeid tot de hoofdstad Kralendijk. Alleen de oudste woonkern op het eiland, Rincon (1.788 inwoners), is een apart dorp in het noordelijk deel van Bonaire gebleven.

Toerisme en zoutwinning zijn de belangrijkste economische sectoren. Met name de onderwater natuurreservaten trekken veel sportduikers naar Bonaire. Een andere attractie is het Washington Slagbaai Nationaal Park met een scala aan leefgebieden, waaronder duinen, zoutmeren, bronnen en berggebieden en een rijke flora en fauna.

In 1954 werden de Antillen een autonoom deel van het Koninkrijk der Nederlanden. Bonaire viel daarmee binnen het staatsverband van de Nederlandse Antillen. Het landsbestuur is gevestigd in Willemstad op Curaçao. Bonaire heeft een lokaal eilandbestuur dat zitting heeft in Kralendijk en bestaat uit een bestuurscollege en een eilandsraad. In het bestuurscollege hebben een gezaghebber, vier gedeputeerden en een eilandsecretaris zitting.

2.2 Beleid

Lange tijd lage prioriteit

Het bestuurscollege heeft sport gedurende lange tijd een lage prioriteit toegerekend. Er is in de afgelopen jaren sprake van een stagnerend beleid waarin in geen ruimte was voor vernieuwing of het aanpakken van knelpunten. Bonaire beschikt niet over een sportnota. Hierdoor mist de lokale sport- en beweegsector samenhang, is er een gebrek aan samenwerking en lopen verwachtingen ver uiteen. Een structurele basis voor beleid, financiering en organisatie van sport komt daardoor niet van de grond. Er is geen gedragen gemeenschappelijke visie op sport en bewegen. De overheid geeft geen richting aan en voert haar werkzaamheden op dit gebied uit op basis van traditie en willekeur, dat wil zeggen: wat op dat moment nodig lijkt of is.

Visie

Sinds het aantreden van een nieuw bestuurscollege en de op handen zijnde staatkundige hervormingen is ook de sportsector onderwerp van kritische evaluatie en nieuwe beleidsvoorstellen. Daartoe heeft het bestuurscollege een commissie in het leven geroepen dat het NISB begeleidt bij het ontwikkelen van een plan van aanpak voor het stimuleren van sport en bewegen op Bonaire.

Bestuurlijk, ambtelijk en maatschappelijk draagvlak voor een nieuwe beleidsoriëntatie op sport en bewegen is groot. Het eilandbestuur, de lokale overheid en de sportsector zelf achten alle het maatschappelijk belang van sport op het eiland groot. Er is consensus dat de betekenis van sport voor sociale vorming, sociale contacten en persoonlijke ontwikkeling aanzienlijk is. Sport zou ook een goed middel kunnen zijn als wapen tegen jeugdcriminaliteit. Daarnaast zijn sport en bewegen belangrijk in het tegengaan van overgewicht, een manifest probleem op het eiland. De maatschappelijke betekenis van sport en bewegen wordt weliswaar onderkend, maar niet gericht benut. Er zijn wel ideeën over sport- en beweegbeleid, maar een gedragen visie vanuit het eilandbestuur is nog niet expliciet gemaakt. Wel is recent een relatie gelegd tussen de (preventieve) gezondheidszorg en 'sport en bewegen'. Gedacht wordt aan het bevorderen van een gezonde, actieve leefstijl met de beweegnorm als uitgangspunt. Dit moet beleidsmatig nader uitgewerkt worden.

Beleidsuitvoering: Indebon

Indebon, de overheidsdienst voor sport op Bonaire met uitvoerende taken, beheert, onderhoudt en verhuurt de sportaccommodaties. Zij beschikt over twaalf medewerkers waaronder een (waarnemend) manager. Zes medewerkers hebben de functie van sport- en spelleider. Medewerkers van Indebon geven schoolsport en gymles op basisscholen. Indebon organiseert eveneens naschoolse sportactiviteiten in de wijken en schoolsporttoernooien. De georganiseerde sport behoort niet tot het werkterrein van Indebon.

Focus op jeugdsport

De sportsector op Bonaire is sterk gericht op jeugdsport. De overheid versterkt deze benadering van sport. Competitie en training, in zekere zin ook talentontwikkeling, staan centraal. Aandacht voor doelgroepen is er eigenlijk niet: het lijkt op de Nederlandse sportcultuur in de jaren vijftig, maar dan zonder structuur en met weinig verantwoordelijkheid voor de continuïteit van de organisaties.

Relatie overheid en georganiseerde sport

Het eilandbestuur is er duidelijk over dat de overheid en de sportorganisaties, de Bonaire Sport Federatie (BSF) voorop, complementair aan elkaar moeten zijn: "we moeten het samen doen". De overheid moet vooral de randvoorwaarden scheppen en de sportsector moet de organisatie en uitvoering voor zijn rekening nemen. De praktijk laat echter anders zien: overheid en BSF staan goeddeels los van elkaar. Er is ook geen formele (bijvoorbeeld subsidie)relatie tussen beide.

Financiën

Er is geen specifieke eilandbegroting voor sport en bewegen beschikbaar. De overheidsuitgaven voor sport zouden nagenoeg geheel bestaan uit stichtings- en onderhoudskosten voor accommodatie en overheidspersoneel van

Indebon, en voorheen Sedrebo, de verzelfstandigde overheidsdienst voor sport.²

Er is nagenoeg geen subsidiebudget voor sportstimulering of organisatiekosten in de sportsector ("een paar duizend gulden op jaarbasis"). Dit houdt verband met de penibele financiële situatie van de lokale overheid.

Bonaire heeft een aanzienlijke financiële schuld opgebouwd en staat onder financieel toezicht van Nederland. Als Bonaire voldoet aan een aantal bestuurlijke, organisatorische, juridische en financiële hervormingen zal Nederland de schuld kwijtschelden.

Het eilandbestuur wijt het jaarlijkse tekort op de begroting aan het feit dat de overheid op Bonaire uitsluitend inkomsten genereert uit lokale belastingen (toerisme, OZB en dergelijke), en niet uit een bijdrage van de Antillen. In die zin zou Bonaire financieel gezien niet te vergelijken zijn met een Nederlandse gemeente die een belangrijk deel van haar inkomsten heeft uit het gemeentefonds.

2.3 Voorzieningen

Voorzieningen voor sport

Bonaire beschikt over een voldoende aantal publieke sportvoorzieningen.

De kwaliteit van de voorzieningen is naar Nederlandse maatstaven over het algemeen beneden de maat. De sportvoorzieningen worden nauwelijks onderhouden. Sedrebo beschikte op jaarbasis over 5.000 gulden onderhoudsbudget. Dat is volstrekt ontoereikend. Het gaat hierbij om:

- een stadion met kunstgrasvoetbalveld en betonnen atletiekbaan;
- een zestal trapveldjes verspreid rond de woonkernen;
- een honk- en softbalveld met tribune;
- een sporthal;
- een zwembad;
- twee gymnastieklokalen.

Noot 2 Sedrebo was tot enkele jaren geleden de geprivatiseerde dienst voor de sport die op afstand van de overheid is gezet om fondsen te genereren. De stichting was echter geen lang leven beschoren. Redenen: weinig doordacht beleid, politieke bemoeienis, mismanagement en administratie niet op orde. Na amper een paar jaar is de verzelfstandiging teruggedraaid. Sedrebo zou in september 2009 nog drie onderhoudsmedewerkers op de loonlijst hebben staan. De organisatie ontvangt evenwel een aantal maanden geen financiële bijdrage van de overheid. Maar kennelijk is de stichting nog niet helemaal slapend. Sedrebo zelf ziet een doorstart nog wel zitten. Dat is gezien de korte geschiedenis van de stichting weinig realistisch.

Voetbal- en atletiekstadion Kralendijk

De sportvelden zijn openbaar toegankelijk met uitzondering van het stadion. Er is enkele jaren geleden een inventarisatie verricht naar de kwaliteit van sportvoorzieningen op het eiland.³ Op basis hiervan is een uitvoeringsplan inclusief financiële investeringen gemaakt. Hier is vervolgens niets mee gedaan.

Het zwembad maakt een verwaarloosde indruk en is niet geschikt voor wedstrijdzwemmen.

Het stadion dat een jaar of vijf geleden is gebouwd is de sportparel op het eiland en wordt dan ook intensief gebruikt. Keerzijde hiervan is dat de velden bij de woonkernen steeds minder benut worden. Gevolg is dat ook het onderhoud daar wordt verwaarloosd.

Gezond bewegen

Voorzieningen die een actieve leefstijl kunnen bevorderen krijgen tot op heden onvoldoende aandacht. Wandel- en fietsroutes over het eiland zijn er niet. Bewoners zijn gewend om afstanden met de auto af te leggen. Kinderen worden met auto of bus naar school gebracht.

Particuliere voorzieningen

Op het eiland zijn enkele commerciële accommodaties voor bewoners en toeristen, zoals een fitnesscentrum en voorzieningen voor watersport, windsurfen en duiksport.

Noot 3 door Rietveld Consultancy

2.4 Organisatie en uitvoeringsstructuur

Organisatiecultuur op het eiland

De schaalgrootte van de sportorganisaties op Bonaire is klein. Er zijn relatief veel kleine sportclubs met een informele organisatie. De kwaliteit en continuïteit van dergelijke clubjes is daardoor matig. Beseft moet worden dat de aanwezigheid van relatief veel kleinere clubs noodzakelijk is voor het organiseren van een competitie. Daarnaast schuilt hierachter een behoefte aan groepsvorming, trots en identiteit. De meest populaire takken van sport op Bonaire zijn voetbal, volleybal, base- en softball en basketball. Ook windsurfen en duiksport zijn populair. Bonaire heeft zelfs een paar internationale topsporters in windsurfen.

De verenigingen heffen geen contributie aan de leden. De bijdrage van de sporters bestaat uit een bijdrage aan de huur van de accommodatie en de organisatie van wedstrijden. Deze bijdrage kan fluctueren, want is ad hoc vastgesteld.

Voor sommige takken van sport die wel een jeugdafdeling hebben, is er geen mogelijkheid voor senioren (volwassenen) om deel te nemen. Zo is het voorgekomen dat een getalenteerde volleybalster gedwongen was te stoppen, terwijl zij vlak daarvoor deel uitmaakte van de selectie van de Nederlandse Antillen.

Talent kan zich niet verder ontwikkelen na een zeker niveau.

Het organiseren van een competitie of uitwisseling met teams buiten het eiland is vrijwel onbetaalbaar.

Vrijwilligers

Er is op Bonaire geen vrijwilligerscultuur zoals die in Nederland gegroeid is, waarbij leden en betrokkenen zich gedurende een periode verantwoordelijk tonen voor bestuur, organisatie, uitvoering en ondersteuning van (maatschappelijke) activiteiten. Naar schatting zijn er ongeveer tien mensen die zich belangeloos voor de sportfederaties (de tak van sport koepels) inzetten. Elk sportclubje beschikt weliswaar over een trekker, en er zijn wel wat mensen die zo nu en dan een handje helpen, maar die hebben geen structurele functie: het kan dus steeds zo ophouden.

De beste trainer geeft leiding aan het seniorenteam. De jeugd wordt getraind door een 'goede speler' uit het seniorenteam. De continuïteit van het sportaanbod is in veel gevallen onzeker. Sommige sportorganisaties hebben soms wel, dan weer geen trainer. Omdat het verzorgingsgebied zo klein is, blijkt het lastig om vervanging te regelen. Dat geldt ook voor bestuursfuncties.

Bonaire Sport Federatie (BSF)

De BSF is opgericht om de belangen van de georganiseerde sport te behartigen. Sinds enkele jaren beschikt de BSF over statuten en is de federatie officieel ingeschreven als rechtspersoon die onafhankelijk opereert. De BSF wordt bestuurlijk gedragen door enkele vrijwilligers die inmiddels vele jaren aan de federatie verbonden zijn. De BSF positioneert zichzelf *naast* de overheid. De opgave die de BSF voor zichzelf ziet weggelegd is: overkoepele, coördineren en structureren.

De afstand tussen de BSF met de georganiseerde sport is echter groot. De meeste tak-van-sportfederaties regelen hun sportzaken zelf.

De relatie tussen de BSF en het eilandbestuur is eveneens zwak. De oorzaak hiervoor ligt volgens de BSF bij een gebrek aan professionaliteit bij

zowel de overheid als bij de BSF zelf. De BSF kan weinig uitrichten als zij geen subsidie ontvangt, zo luidt de redenering. Dit wijt de BSF aan een lage prioriteit die de overheid aan sport toekent.

De BSF heeft een jaar of vier geleden uitgebreid onderzoek laten doen naar de organisatie van sport op het eiland. Daar is een hele reeks maatregelen uit voort gekomen, die grotendeels nog relevant zijn. Het merendeel van de maatregelen is niet uitgevoerd. Dit heeft het enthousiasme en de betrokkenheid van het bestuur van BSF geen goed gedaan. Punten die de BSF al meerdere malen aanhangig heeft gemaakt zijn de volgende:

- Het opstellen van een sportkalender met de programma's van de verschillende takken van sport die op het eiland te beoefenen zijn.
- Het kwalitatief en kwantitatief versterken van de competenties van bestuur en kader van de sportorganisaties, zowel voor bestuursfuncties, als organisatorisch, administratief, sporttechnisch en pedagogisch door middel van trainingen en cursussen.
- Het professionaliseren van de BSF door het aanstellen van een manager.
- Focus op participatie, sportontwikkeling en de maatschappelijke betekenis van sport: wat hebben sporters en potentiële sporters nodig? Er is gebrek aan professionele trainers en begeleiders.

Het is niet zo dat de standpunten van overheid en BSF over deze thema's en maatregelen uiteenlopen. Politieke en persoonlijke ambities en belangen lijken het inlossen van deze maatregelen in de weg te staan, zodat er telkens geen geld (of menskracht) voor wordt vrijgemaakt.

Relatie overheid en georganiseerde sport

De organisatie van sport en de uitvoeringsstructuur ervan op Bonaire zijn, zoveel moge duidelijk zijn, zwak. Bij het ontbreken van vastgesteld sportbeleid is het lastig om de structuur van de sportorganisaties wezenlijk te verbeteren.

Er is niemand geweest die het voortouw heeft genomen om hierin verandering aan te brengen: men kijkt naar elkaar en wacht af, waardoor een zekere lethargie is ontstaan: "het wordt toch niks". Sinds tenminste een jaar of vijf zijn er wel plannen en ideeën, maar er is niemand die zich hiervoor ook daadwerkelijk sterk maakt. Noch vanuit het eilandbestuur, noch vanuit de sport. Het ontbreekt hierbij aan leiderschap, prioriteit en financiële middelen om deze impasse te doorbreken. Hierdoor staan de overheid, de BSF en de sportorganisaties naast elkaar, en is samenwerking ver te zoeken.

De huidige gedeputeerde voor Sport heeft in ieder geval goede wil getoond om vanuit de overheid het sportbeleid te versterken. Een door hem samengesteld coördinatieteam bestaande uit ambtenaren draagt hiervoor ideeën aan. NISB zal deze uitwerken tot een plan van aanpak.

Coördinatieteam ontwikkeling sportbeleid Bonaire

Dat een forse beleidsimpuls noodzakelijk is, blijkt uit de beoordeling van de huidige beleids- en organisatiestructuur voor sport: die vertoont geen flexibiliteit. “Alles zit vast”, aldus betrokkenen.

Voorheen was er een Commissie Uitvoering Sportprojecten (CUS) die initiatieven financieel ondersteuning bood. Aan deze vorm van projectfinanciering is een einde gekomen, waardoor innovatie of het aanpakken van knelpunten niet wordt gestimuleerd.

Bewegingsonderwijs

De leerlingen op de basisscholen hebben weliswaar bewegingsonderwijs, maar dat wordt niet gegeven door gediplomeerde vakleerkrachten. Het zijn veelal de groepsleerkrachten en medewerkers van Indebon die op een eigen wijze deze lessen invullen.

Er is geen structurele samenwerkingsrelatie tussen de scholen in het PO en VO en de sportsector.

3 Sint Eustatius

3.1 Algemene informatie

Sint Eustatius, of Statia zoals de bewoners het eiland noemen, behoort tot de Bovenwindse eilanden, meet 21 km² en herbergt ongeveer 3.300 inwoners. Het eiland bestaat uit een slapende vulkaankrater, The Quill, een uitgedoofd vulkanisch gebied en een betrekkelijk vlak terrein daartussen.

Ongeveer driekwart van de bevolking heeft de Nederlandse nationaliteit. Iets minder dan de helft van de bewoners is op het eiland geboren. Veruit de meeste mensen wonen in Oranjestad. De tweede kern, Concordia, ligt bij het vliegveld en is in feite een wijk van Oranjestad.

Ooit, ten tijde van de West-Indische Compagnie, was Statia een belangrijke doorvoerhaven. Tegenwoordig leeft het eiland van toerisme.

In 1983 kreeg Statia een zelfstandige status als eilandgebied met een eigen zetel in de staten van de Nederlandse Antillen. Het bestuur bestaat uit een bestuurscollege met een gezaghebber, twee gedeputeerden en een eilandsecretaris, en een eilandraad (vijf leden).

Roy Hooker, gedeputeerde Sport

3.2 Beleid

Statia heeft geen sportnota. Het eiland beschikt ook niet over een hoofd Sport of beleidsmedewerker op dit terrein.

De begroting voor sport bestaat uit vier posten:

- sport algemeen (NAG 216.000,-): personeel en kantoorkosten, in casu hoofd Sport en twee assistenten die sportactiviteiten organiseren;
- zwembad (NAG 213.000,-): openlucht zwembad;
- sportsubsidies (NAG 75.000,-): ondersteuning verenigingsactiviteiten, zoals uitwisseling en evenementen;
- onderhoud accommodaties (NAG 22.000,-): onderhoud aan gebouwen en terreinen.

Het beheer van de accommodaties is in handen van de Statia Housing Foundation, vergelijkbaar met een woningcorporatie. Volgens het eilandbestuur zijn beleid en beheer onvoldoende ontwikkeld. Dagelijks onderhoud aan de accommodaties vindt niet plaats. In feite is het accommodatiebeleid ad hoc beleid. Clubs hebben de voorzieningen om niet in gebruik. Volgens het eilandbestuur is er sprake van een aanzienlijke onderbesteding van de sportbegroting, met name door vacatures en weinig gebruik van subsidiemogelijkheden door sportclubs.

De meeste aandacht vanuit het eilandbestuur voor sport gaat uit naar de jeugd en competitiesport. Volwassenen die aan sport doen, een kleine minderheid van de bewoners, hebben clubjes voor badminton, cricket en volleybal. Het bestuur realiseert zich dat de aandacht voor een gezonde actieve leefstijl van de eilandbewoners gering is geweest, en dat op dat gebied een wereld is te winnen. In de beleidsvisie en het plan van aanpak zou dat één van de speerpunten moeten zijn.

3.3 Voorzieningen

Op Statia is een aantal sportvoorzieningen geconcentreerd op een locatie ('het grote veld') bij de middelbare school, namelijk een openlucht zwembad, een base- en softballveld met tribune, een fraai Cruyff court en een sporthal in aanbouw. Het voetbalveld dat er lag wordt verplaatst naar een terrein bij het vliegveld.

De sporthal is naar verluidt eind 2009 afgebouwd. De inrichting volgt later. Er lijkt onvoldoende geld gereserveerd voor een goede inrichting met multifunctionaliteit als uitgangspunt. Het budget vanuit de sportsector is krap. De sportfederatie gaat ervan uit dat het onderwijsbudget soelaas biedt. Scholen zullen immers ook gebruik gaan maken van deze hal.

Op een andere plek rond Oranjestad ligt een cricketveld.

Verder zijn er enkele private sportvoorzieningen die openbaar toegankelijk zijn. Dit zijn:

- Community Centre: een soort recreatiecentrum met clubgebouw, betonnen basketbalveld en volleybalveld, inclusief tribune, alles in zwakke staat van onderhoud;
- Walton place: een goed onderhouden basketbalveld met tribune;
- een basketbalveld bij de kerk;
- een fitnesscentrum.

De overheid heeft plannen om twee tennisbanen aan te leggen.

Cruyff court en sporthal in aanbouw in Oranjestad

Accommodaties zijn aldus in redelijke mate aanwezig, maar zijn over het algemeen kwalitatief niet op niveau. Dat houdt direct verband met onvoldoende aandacht voor onderhoud en beheer. Beter onderhoud en beheer van voorzieningen moet er ook toe leiden dat de accommodaties intensiever benut worden.

3.4 Organisatie en uitvoeringsstructuur

Sportcultuur

Op Statia zijn ongeveer tien takken van sport te beoefenen waarvan er vijf enige massa hebben (voetbal, softball, basketball, zwemmen en volleybal). Elk van deze sporten heeft een eigen federatie op het eiland die de competitie organiseert. De sportclubs worden gedragen door een handvol actieve vrijwilligers. De meeste sporters zijn kinderen en jongeren. De meeste eilandbewoners hebben hun sportloopbaan beëindigd als zij de twintig jaar gepasseerd zijn. 'Sport en bewegen' worden niet bewust gehanteerd als onderdeel van een gezonde actieve leefstijl.

Er is sprake van een vrijwilligersprobleem in de sportsector. Het verloop is groot waardoor kwaliteit en continuïteit steeds onder druk staan. Vrijwilligers worden op geen enkele wijze ondersteund of begeleid. Niet door de sportkoepels, en niet door de overheid of een NGO. Maar weinig ouders zijn betrokken bij sport van hun kinderen. Veel werk komt daardoor op de schouders van weinigen.

Er is een klein sportbudget waarvan sportorganisaties gebruik kunnen maken. Daarnaast proberen sportorganisaties financiën te verwerven via fundraising. Het aantal bedrijven op het eiland is echter beperkt.

Sportfederatie

Er is een foundation voor sport opgericht, het Statia Sport Institute (SSI, dit was een onderdeel van de overheid), met als doel om budget te genereren

voor sportorganisaties. Dit instituut is niet meer actief.

Inmiddels is een particuliere koepelorganisatie, Statia Sport Federatie (SSF) in het leven geroepen, maar de status hiervan is onduidelijk. SSF ontvangt geen subsidie van de overheid.⁴ Bonden en clubs behartigen zelf hun belangen bij de overheid. Er lijkt weinig draagvlak bij de sportorganisaties te zijn voor deze koepel. Men zet vraagtekens bij de kwaliteit van het bestuur. Hier spelen ook politieke motieven en carrières een rol bij. Dit is uiteraard een onwenselijke situatie voor alle partijen. Er is daardoor gebrek aan samenwerking en weinig kans op succes om zaken voor elkaar te krijgen. De associaties voor voetbal, zwemmen en volleybal lijken hun zaken nog het best georganiseerd te hebben.

De voorzitter van de SSF is van mening dat het bestuur van de koepel democratisch en legitiem is gekozen en samengesteld, en dat alle associaties hierin gekend zijn. De SSF wil nauwe banden onderhouden met het NAOC. Het NAOC organiseert trainingen en cursussen voor sporttechnisch kader waar Statia dringend behoefte aan heeft. De voorzitter van SSF is bestuurslid van NAOC. Vanaf het moment dat Statia onderdeel is van Nederland is de relatie tussen NAOC en Statia echter niet meer relevant.

SSF heeft verder plannen om een sportprogramma voor het eiland op te zetten, jaarlijkse kampioenschappen te organiseren voor elke tak van sport en beleidsplannen met de associaties te ontwikkelen. De federatie heeft onvoldoende mogelijkheden om een goede administratie te voeren.

Base- en softballfield in Oranjestad

Noot 4 Opmerkelijk detail is dat SSF een restaurant beheert en de huurinkomsten na aftrek van kosten kan aanwenden voor noodzakelijke kosten, zoals reiskosten, congressen en organisatie.

Kwaliteit van sportkader

De kwaliteit van het sportkader op Statia is zwak. Er zijn slechts twee gekwalificeerde trainers op het eiland, maar die zijn beide niet meer actief in de sport.

Volgens de SSF zijn er negen gecertificeerde trainers, namelijk vier voor jeugdvoetbal, twee voor basketball, twee voor volleybal en een voor softball. De SSF heeft plannen om trainers op te leiden voor atletiek (2), zwemmen en tafeltennis (2).

De SSF heeft zijn blik sterk gericht op competities en toernooien in breder verband: Carribean Games, Koninkrijksspelen en uitwisselingen op de Antillen. Zij geeft aan dat uitwisseling tussen eilanden erg kostbaar is. De federatie wil in de nieuwe status van bijzondere Nederlandse gemeente graag meer contact met NOC*NSF en de Nederlandse sportbonden opdat tak van sport gerichte ondersteuning en opleiding mogelijk is.

Relatie met het onderwijs

Een onlangs opgericht NGO, het sportcomité, organiseert naschoolse sportactiviteiten voor leerlingen van het basisonderwijs. In dit comité nemen vertegenwoordigers van verenigingen deel.

Bij school is naschoolse opvang mogelijk met huiswerkbegeleiding en speelmogelijkheden. Door gebrek aan financiële middelen is de animo hiervoor klein.

Bewegingsonderwijs

Op de school voor voortgezet onderwijs geeft een sportleraar (een van de twee assistenten die de overheid in dienst heeft voor sport) lessen bewegingsonderwijs. Deze assistent is niet gekwalificeerd om gymles op school te geven. In het basisonderwijs is geen LO-docent aangesteld.

Er is geen samenwerking tussen het onderwijs en de sportsector. Kinderen krijgen geen kennismakingslessen.

Community Centre in Oranjestad

Structuur

Er is een sterke behoefte om de organisatie voor sport daadwerkelijk beter te bundelen en structureren. De animo voor sport is groot op het eiland. Begeleiding van sportactiviteiten verdient meer aandacht dan nu het geval is.

De sportfederatie kan en wil hier een impuls aan geven door een coördinerende rol te spelen tussen de overheid en de sportorganisaties. Op dit moment beschikt de federatie echter niet over een eigen budget. Verenigingen hebben behoefte aan ondersteuning.

4 Saba

4.1 Algemene informatie

Saba is het kleinste bewoonde eiland van de Nederlandse Antillen, behoort tot de Bovenwindse Eilanden en heeft 1.400 inwoners. Het eiland heeft een oppervlakte van 13 km² en ligt op 30 km afstand van Sint Maarten. Saba bestaat uit een slapende vulkaan, Mount Scenery. De hellingen naar zee lopen steil af.

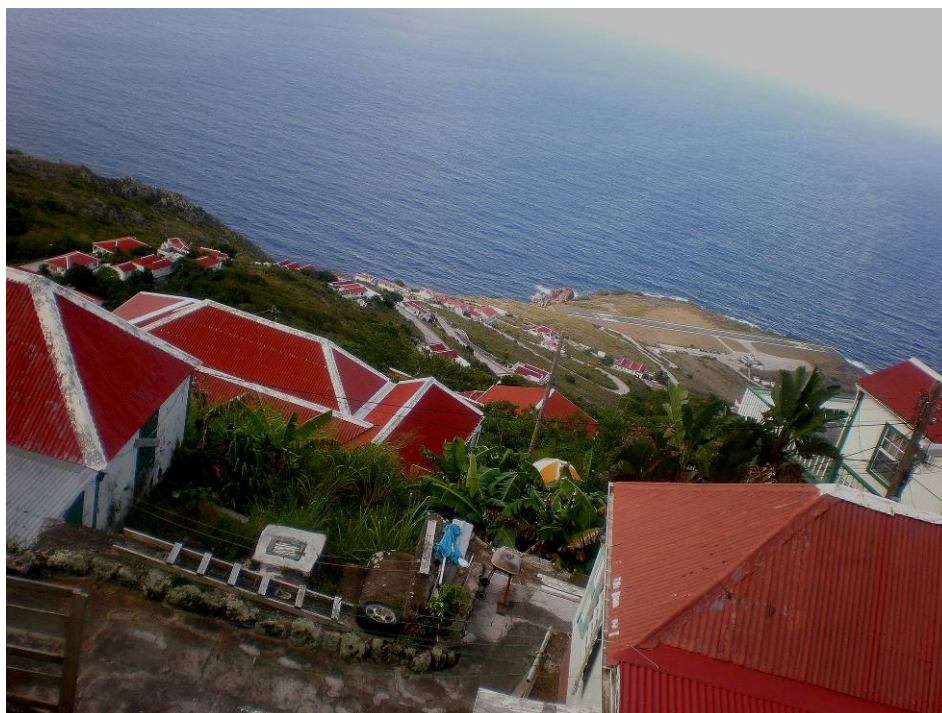
Ongeveer tweederde van de bevolking heeft de Nederlandse nationaliteit. 43% van de inwoners is op het eiland geboren. De bevolkingssamenstelling is gemêleerd: blanken zijn voornamelijk nakomelingen van Zeeuwse kolonisten en Ierse en Schotse zeerovers, zwarten hebben een Afrikaanse achtergrond. Daarnaast verblijven er 200 merendeels Amerikaanse studenten aan de Saba University School of Medicine.

Het eiland heeft vier woonkernen met elk een paar honderd inwoners. The Bottom is het grootst (462 inwoners), gevolgd door het hoog gelegen Windwardside (418 inwoners). In The Bottom is het bestuurskantoor gehuisvest. Sinds 1983 heeft Saba een zelfstandige status als eilandgebied met een zetel in de Staten. Het bestuurscollege bestaat uit een gezaghebber, twee gedeputeerden en een eilandsecretaris. Beide gedeputeerden hebben ook zitting in de eilandraad die uit vijf leden bestaat.

Opmerkelijk is dat Saba onder leiding van een plaatselijke timmerman, op eigen initiatief en tegen het advies van Nederlandse ingenieurs in een auto-weg heeft aangelegd. In 1947 was de weg klaar en arriveerde de eerste auto op het eiland. De weg is tegenwoordig 14 km lang, ontsluit de vier woonkernen en leidt naar (en van) het vliegveld met de korte landingsbaan (400 meter) voor commercieel vliegverkeer ter wereld. Tot die tijd moesten de Sabanen het doen met wandelpaden en vooral trappen.

Deze paden liggen er overigens nog steeds en maken van het eiland, '*The Unspoiled Queen*', een paradijs voor de sportieve wandelaar en de eco-toerist. Zo kunnen wandelaars Mount Scenery (877 meter, 1.064 treden) beklimmen en het secundair regenwoud doorkruisen. Daarnaast zijn er enkele duikscholen gevestigd op het eiland.

Niet verwonderlijk dat Saba vooral leeft van het toerisme, met name dagjesmensen. Het eiland telt 220 ambtenaren.

Saba: weg en landingsbaan vanaf Hell's Gate

4.2 Beleid

Er is geen uitgewerkt sportbeleid op Saba. Sportbeleid heeft jarenlang laag op de agenda gestaan. Het besef is aanwezig dat er eindelijk wat moet gebeuren, maar de timing is ongunstig: men moet zwaar bezuinigen op het eiland. Er moet financieel schoon schip gemaakt worden en hiertoe voert het eilandbestuur een kerntakendiscussie. Inmiddels is er al twee jaar een uitgavenstop. Het eilandbestuur wijt dit probleem aan een structurele onderfinanciering van het eiland door de Antillen. Daardoor ontstonden overbestedingen op tal van begrotingsposten.

Het sportbudget is dan ook zeer schraal: 50.000 gulden op jaarbasis voor activiteitengelden. Dit wordt vooral aangewend voor uitwisseling met andere eilanden (tickets). Sportclubjes moeten het doen met gemiddeld 1.500 gulden per jaar.

Speerpunten van het college zijn:

- focus op een beperkt aantal takken van sport: voetbal, basketball en baseball;
- sport en bewegen inbedden in het gezondheidsbeleid;
- aanstellen van een professionele sportcoördinator;
- aanleg van een zwembad;
- opleveren van het Cruyff court;
- onderhoudsimpuls aan bestaande sportvoorzieningen, zoals het sportcentrum in The Bottom;
- opzetten vrijwilligersbeleid en train-the-trainers programma.

Sportcentrum in The Bottom

Er moet een meerjarenbegroting komen om deze speerpunten financieel inzichtelijk te maken. Op basis daarvan moet een plan van aanpak opgesteld worden.

Het eilandbestuur acht sport van belang om de jeugd te activeren. Daarnaast ziet zij sport en bewegen als middel in het kader van de preventieve gezondheidszorg. Juist op dat punt moet Saba een inhaalslag maken.

Punt van grote zorg is dat Saba momenteel onder financiële supervisie staat: zoals gezegd zijn de budgetten bevroren en er moet fors bezuinigd worden. Een beleidsmedewerker die sport in de portefeuille heeft is er niet. Wel is er wat beleidscapaciteit van de diensthoofden.

Er is eveneens weinig geld voor de organisatie van sportactiviteiten. Bovendien is er geen vrijwilligersbeleid en nauwelijks deskundig sportkader. Kinderen hebben weinig mogelijkheden om zich verder te ontwikkelen, ook niet in de sport.

4.3 Voorzieningen

Er is weinig land op Saba dat geschikt gemaakt kan worden voor de functie van sportterrein of sportaccommodatie.

Specifieke sportvoorzieningen zijn:

- een sportzaal bij de middelbare school in St. Johns;
- een klein baseballveld;
- een basketballveld in The Bottom;
- een braakliggend, niet afgebouwd multifunctioneel Cruyff court in The Bottom.

In Windwardside is geen ruimte voor sport. Het eilandbestuur heeft zijn oog laten vallen op een stuk grond bij Booby Hill aan de rand van het dorp dat een particulier binnenkort op de markt gaat brengen. Daar moet wel geld voor vrij gemaakt worden.

Het Cruyff court is niet afgemaakt vanwege een contractkwestie met de bouwer. Nederland had hiervoor het voor Cruyff courts gangbare budget ter beschikking gesteld.

4.4 Organisatie en uitvoeringsstructuur

Het organiseren van competities op Saba is lastig. Sportieve kinderen zitten al gauw in de selecties van verschillende takken van sport. De overheid op Saba heeft geen beleidscapaciteit voor sport en beschikt ook niet over een sportcoördinator die activiteiten programmeert, vrijwilligers ondersteunt en opleidingen verzorgt.

Er is onlangs een sportfederatie opgezet, waarin de leraar LO (een tennis-coach) van het voortgezet onderwijs een sleutelrol speelt. De docent heeft echter nauwelijks tijd om zelf activiteiten te ontwikkelen omdat hij volledig in beslag wordt genomen door de lessen LO.

Op school krijgen kinderen twee uur per week gymles. In de weekenden en doordeweekse middagen zijn zo nu en dan sportactiviteiten, maar dat is onvoldoende. Kinderen willen een goede trainer maar die is er niet.

Al met al wordt er weinig op het eiland georganiseerd; het particulier initiatief is beperkt. Er zijn kleine groepjes actief in enkele takken van sport.

Een particuliere organisatie, Child Focus, verwerft financiële steun voor activiteiten voor kinderen, waaronder ook sport. Dit heeft te maken met de relatief hoge kosten van levensonderhoud op Saba. Veel mensen hebben noodgedwongen twee banen. Er is weinig tijd om begeleiding te bieden aan de kinderen bij sportactiviteiten.

Een keer per jaar wordt de Saba triatlon gehouden, waarvoor een groot deel van het eiland uitloopt.

Studenten van de Medische Faculteit maken gebruik van de sportzaal in St. Johns. Verder is er geen samenwerking tussen deze studenten en sportsector op het eiland.

5 Conclusies

5.1 Bonaire

Bonaire heeft een vrij levendige cultuur van kleine informele sportclubjes in een beperkt aantal takken van (vooral team)sport. De nadruk ligt op jeugd- en competitiesport. De sportsector is evenwel klein, geïsoleerd en daardoor kwetsbaar. Er is een natuurlijke beperking doordat een relatief kleine eilandgemeenschap van 12.000 inwoners fysiek gescheiden is van het continent.

De sportstructuur op Bonaire kan het beste gekarakteriseerd worden als een eilandenstructuur. Overheid, sportfederatie en sportorganisaties opereren nagenoeg volledig autonoom, onafhankelijk van elkaar. Deze autonomie en het gebrek aan samenhang en samenwerking heeft ook te maken met de behoefte van individuen op het eiland om zich persoonlijk te profileren en zich af te zetten of af te schermen van anderen. Soms speelt een mengeling van persoonlijke en politieke overwegingen hierin een rol.

Formeel is er geen blijk van erkenning en waardering van de koepelorganisatie van de georganiseerde sport door de overheid. De BSF moet het dan ook zonder subsidie stellen, en heeft daardoor geen uitvoerings- en managementcapaciteit. Deze federatie heeft evenwel ambitie om sport op het eiland een kwaliteitsimpuls te geven: met een nieuw bestuur en met meer armslag. Gebrek aan erkenning straalt ook af op de sportorganisaties: vrijwilligers haken af omdat ze niet gewaardeerd worden. Verenigingen hebben ondersteuning nodig: structuur en continuïteit zijn broos.

Achterliggende oorzaak van de zwakke infrastructuur voor sport is dat betrokkenen met de beschuldigende vinger naar elkaar wijzen en niemand het voortouw voor verandering neemt. Men werkt naast elkaar, niet met elkaar. Eilandbestuur, ambtenaren (Indebon), de BSF, en de sportorganisaties slaan de handen tot op heden niet ineen. Daarmee bouw je geen structuur op. Bovendien is de kwaliteit van zowel ambtelijke dienst (Indebon) als BSF zwak. Indebon heeft geen gekwalificeerde manager, de BSF heeft een bestuur, maar geen werkapparaat.

Er is geen beleids capaciteit bij de overheid voor sport. Daarmee ontbreekt tegelijk een basis om de verstarde situatie op te schudden. De gedeputeerde voor Sport heeft weliswaar ambitie, maar kan die zonder ambtelijke beleids capaciteit niet omzetten in nota's, haalbaarheidsanalyses, investeringsramingen of uitvoeringsplannen. Er is geen beleidscyclus die wordt doorlopen, sterker nog, er wordt niet voortgebouwd op een traditie.

Wat is er dan wel? Er lijkt consensus te zijn bij de overheid en in de sportsector om:

- Een visie op 'sport, bewegen en gezondheid' te ontwikkelen in samenwerking met het veld, waarin de maatschappelijke betekenis van sport en bewegen dient te worden meegenomen.
- Op basis daarvan beleid te ontwikkelen, en daartoe een beleidsmedewerker aan te stellen.
- Een accommodatieplan op te stellen met aandacht voor kwaliteit, spreiding, onderhoud, renovatie, beheer en verhuur van voorzieningen.

- Een sportstimuleringsprogramma te ontwikkelen voor meerdere doelgroepen dan alleen de jeugd, zoals volwassenen, ouderen en gehandicapten, met duidelijke relaties met partners zoals het onderwijs en de gezondheidszorg.
- De georganiseerde sport te versterken en ondersteunen door middel van professionalisering van de sportfederatie op het eiland en verenigingsondersteuning. Hierin moet ook een relatie gelegd worden met vrijwilligersbeleid, opleidingen, cursussen en trainingen om de kwaliteit te vergroten.

Op het gebied van sportvoorzieningen is men het erover eens dat de kwaliteit over het algemeen beneden de maat is. Het aantal voorzieningen is op orde, en misschien zelfs aan de hoge kant voor wat betreft sportvelden. Door gebrekkig beheer en onderhoud, en een slechte kwaliteit van materiaal, is een groot onderhoudsplan op korte termijn geboden. Dat geldt vooral voor de sportvelden, de atletiekbaan (nieuwe toplaag), het zwembad en de sporthal.

Er is echter geen budget voor beheer en onderhoud, maar ook niet voor sportstimulering, versterking sportstructuur en verenigingsondersteuning. De huidige kwalitatieve bezetting van de belangrijkste organisaties (Indebon en BSF) is onvoldoende. De sleutelposities zijn ingenomen door medewerkers met MBO-opleiding, waar HBO geboden is.

Indebon zou het met 12 medewerkers gemakkelijk moeten kunnen waarmaken. Matige competenties en gebrek aan sturing leiden er echter toe dat het team niet efficiënt en bovendien ineffectief opereert.

Daarnaast moet het eilandbestuur zo spoedig mogelijk duidelijk maken aan de lokale sportsector dat de rol van Sedrebo ook daadwerkelijk uitgespeeld is.

5.2 Sint Eustatius

Op Statia is een redelijk overzichtelijke sociale en fysieke sportinfrastructuur die geconcentreerd is in Oranjestad. Er zijn veel kleine clubjes actief in een tiental takken van sport. Het aantal voorzieningen is toereikend voor deze sporters. De kwaliteit van een aantal voorzieningen is zwak, vooral doordat onderhoud en beheer verwaarloosd zijn. Dit betreft ook particuliere voorzieningen voor basketball en volleybal.

Het eiland heeft geen uitgesproken sportbeleid en er is dan ook geen sportnota. Dit heeft tot gevolg dat er weinig samenhang is tussen organisaties. Er is ook geen visie op de rol van sport op het eiland. Het wekt, gezien de matige structuur en het zwakke kwaliteitsniveau van enkele accommodaties, enige verbazing dat er een onderbesteding is van budget voor sport. Deze vloeit voort uit onvoldoende aandacht vanuit de overheid voor beheer, onderhoud, beleid en verenigingsondersteuning.

Sport op het eiland staat in het teken van training en competitie. Er is geen relatie met gezondheidsbeleid of preventief jeugdbeleid. Slechts weinig volwassenen op het eiland bewegen voldoende. Daar is geen beleid voor ontwikkeld en krijgt ook geen aandacht bij de sportorganisaties op Statia. Het eilandbestuur wil de relatie tussen sport, bewegen en gezondheid beter benutten door in de nabije toekomst aandacht te vragen voor het bevorderen van een gezonde actieve leefstijl van alle eilandbewoners.

De sport heeft op Statia geen sterke belangenbehartiger en pleitbezorger die draagvlak heeft bij de achterban op het eiland. De sportorganisaties hebben onvoldoende vertrouwen in de huidige sportfederatie. De SSF heeft wel ambitie om de kwaliteit van de sportorganisaties te versterken door middel van professionalisering, betere banden met Nederland, cursussen en trainingen en een betere programmering van sport door de SSF en de associaties voor verschillende takken van sport. Daarnaast moet vrijwilligersbeleid ontwikkeld worden door zowel de overheid als de sportkoepel. Er zijn veel te weinig sportleiders en trainers die sportactiviteiten organiseren.

Tot slot verdient het bewegingsonderwijs meer aandacht. Op de basisscholen is geen vakleerkracht. De beide sportassistenten van de overheid hebben geen bevoegdheid om les te geven, maar doen dat wel. Omdat een aantal sportvoorzieningen bij scholen voor voortgezet en basisonderwijs is gesitueerd, zijn de basisvoorwaarden gunstig om de relatie tussen onderwijs, naschoolse opvang en sport te versterken.

5.3 Saba

Als je op Saba woont, is je leefwereld klein: het eiland is 3 bij 4 kilometer groot en de vier dorpjes die door een weg met elkaar zijn verbonden tellen samen ongeveer 1.500 inwoners. Wat mag je op sportgebied dan verwachten?

Vergaderzaal Eilandsraad Saba

Die vraag valt alleen te beantwoorden als je een visie op sport en bewegen op het eiland hebt. Het eilandbestuur heeft die visie nog niet doordacht: er is dan ook geen beleidsnota voor sport en bewegen. Wel is het eilandbestuur van mening dat sport en bewegen nadrukkelijker ingezet moeten worden in het kader van de preventieve gezondheidszorg. Niet iedereen hoeft te sporten, maar voldoende bewegen is een absolute 'must' voor elke Sabaan.

Er is geen specifieke beleidscapaciteit voor sport. Sport heeft lange tijd een lage prioriteit gehad bij de overheid, die ook nu vreest voor een zwakke uitgangspositie voor sport door de precaire financiële situatie op het eiland.

Het eilandbestuur kiest voor een klein aantal takken van sport: voetbal, basketball en baseball. Hiervoor zijn voorzieningen aanwezig die nodig verbeterd en definitief opgeleverd moeten worden. Zo ligt het Cruyff court in wording er verlaten bij. Eilandbewoners hebben geen beschikking over een zwembad: een gemis.

Er is geen gediplomeerde trainer en de begeleiding bij sportactiviteiten schiet te kort doordat er nauwelijks betrokkenheid van ouders is. De leraar LO is volledig bezet als docent op de scholen.

6 Advies

6.1 Bonaire

Het versterken van de structuur voor sport en bewegingsonderwijs verdient de hoogste prioriteit. Een structurele investering in het sport- en beweegbeleid en de organisatiestructuur voor sport en bewegingsonderwijs op Bonaire blijkt hard nodig. Die kan vorm krijgen in het aanstellen van:

- een beleidsmedewerker Sport (HBO/academisch niveau);
- een gekwalificeerde manager Hoofd uitvoeringsdienst Sport bij Indebon (HBO niveau);
- een professioneel manager (directeur) BSF;
- een gekwalificeerde vakleerkracht LO op zowel basisscholen (totaal 1fte.) als in het voortgezet onderwijs (1 fte.).

Deze 'personele impuls' moet invulling geven aan en leiden tot beleidsontwikkeling, professionalisering van de sportorganisaties en versterking van de beleidsuitvoering.

Het ontwikkelen van beleid en het aanbrengen van structuur vergen tijd en volharding. In de periode die daarvoor nodig is, kan tegelijkertijd verbetering worden aangebracht in de huidige uitvoeringspraktijk van sport, bewegen en bewegingsonderwijs.

De kern van het verbeteren van het sport- en beweegbeleid is terug te vinden in: beleidsontwikkeling (1), professionalisering (2) en versterking van de uitvoering (3). Daarnaast onderscheiden wij nog een aantal andere aanbevelingen.

1 Beleidsontwikkeling

- Integraal sportbeleid in het licht van de maatschappelijke betekenis van sport.
- Subsidiebeleid.
- Planning, beheer en onderhoud sportvoorzieningen.
- Ontwikkelen beweegbeleid.
- Positionering overheid ten opzichte van de georganiseerde sport;
- aangaan samenwerkingsrelaties met andere partners (toeristische sector, maatschappelijke organisaties).

2 Professionalisering van de sportorganisatie

- Opzetten van een professionele sportfederatie met nieuw bestuurlijk elan.
- Aangaan van een budgetsubsidierelatie met Indebon/ eilandbestuur;
- faciliteren en ondersteunen van sportorganisaties op het eiland vanuit een Huis voor de Sport. Denk hierbij ook aan faciliteiten als computergebruik, sportmateriaal, vergaderlocatie, archief en overnachtingsmogelijkheden voor buitenlandse sporters, trainers en coaches.
- Ontwikkelen van vrijwilligersbeleid en het opzetten van verenigingsondersteuning, in samenspraak met Indebon of een (op te richten) vrijwilligerscentrale.
- Opstellen van een opleidingsplan voor vrijwilligers in de sport, zowel voor sporttechnisch als bestuurlijk kader.

- Stimuleren van samenwerking tussen sportorganisaties en het eventueel bundelen van mensen en middelen in een omnisportvereniging.
- Bundelen, toegankelijk maken en verspreiden van informatie over sportorganisaties en sportprogramma's, zoals een sportkalender en een 'wie-wat-waargids'.

3 Versterken beleidsuitvoering

- Versterken competenties medewerkers Indebon.
- Plan opstellen voor de aanpak van achterstallig onderhoud sportaccommodaties.
- Heldere verdeling van taken medewerkers Indebon: sportstimulering, sportevenementen, beheer en onderhoud accommodaties.
- Uitvoeren van sport- en beweeginterventies gericht op het ontwikkelen van een gezonde actieve leefstijl aan de hand van bestaande methodieken die bekend zijn bij het NISB.

Kwaliteit sportaccommodaties

De lokale overheid dient een kwaliteitsimpuls aan sportaccommodaties gegeven te worden. Een paar punten ligt sowieso voor de hand:

- Afmetingen atletiekbaan aanpassen tot 400-meterbaan en aanbrengen tartan toplaag.
- Onderzoek verrichten naar behoefte aan sportvelden en op basis daarvan eventueel overschot andere bestemming geven. Hierin wel alle taken van buitensport meewegen.
- Vervolgens groot onderhoudsplan uitvoeren aan sportvelden.

Cursussen en trainingen

NISB zou de coördinatie ter hand kunnen nemen om de implementatie van deze maatregelen te begeleiden. Daarnaast kan NISB een aantal cursussen en trainingen (laten) geven om zowel het beleid, de organisatie als de uitvoering van sport en beweegactiviteiten te ontwikkelen en van meer kwaliteit te voorzien. Bovendien beschikt NISB over een aantal methodieken en instrumenten die, wellicht met enige begeleiding, ingezet kunnen worden door medewerkers van Indebon en de sportorganisaties.

Stagecentrum Sport en Bewegen

Bonaire is een ideale stagelocatie voor MBO en HBO studenten. De Hogeschool Arnhem Nijmegen heeft hiervoor al interesse getoond. Deze studenten kunnen worden ingezet bij verenigingen, evenementen, schoolsportactiviteiten en competities. Zij doen daarmee ervaring op, maar brengen zelf ook ervaring, kennis en kunde in. Om de continuïteit van deze externe inbreng te borgen is het van belang dat overdracht plaatsvindt naar de lokale professionals en vrijwilligers, en naar nieuwe studenten die de plaatsen van de vertrekkende studenten innemen. Met name de sportorganisaties (verenigingen en federaties) hebben grote behoefte aan meer uitvoerende capaciteit voor de organisatie van trainingen, toernooien en wedstrijden. Studenten zouden bovendien vanuit Bonaire gedurende een aantal weken ingezet kunnen worden op Saba en Statia, zodat de effectiviteit van deze maatregel nog groter is.

Financiën

Voor sport en bewegen moet structureel meer geld vrijgemaakt worden in de begroting van Bonaire. Er dient bovendien een deugdelijke begroting te worden opgesteld met posten voor accommodatiebeheer en onderhoud, sportstimulering, talentontwikkeling, kaderontwikkeling, sportuitwisseling, verenigingsondersteuning en organisatiestructuur (BSF).

Daarnaast verdient het aanbeveling om een particulier Sportfonds op te (la-ten) richten waarmee particuliere gelden kunnen worden geacquireerd, bijvoorbeeld naar analogie van het jeugdsportfonds in Nederland. Aan dit Sportfonds kan tevens, naar Nederlands voorbeeld, een (sport)loterij worden gekoppeld.

Profilering sport en bewegen op Bonaire

Sport op Bonaire kan zich laten voorstaan op watersport en watersporttoerisme, zoals duiken, kano, zeilen en zwemmen. Bonaire beschikt over een paar windsurfers van wereldformaat.

Daarnaast kunnen wandelen en fietsen meer gepromoot worden. Hiervoor moet het eilandbestuur wel de randvoorwaarden verbeteren door de aanleg van wandel- en fietspaden.

Sport en bewegen moeten dan ook beleidsmatig meer in het teken komen te staan van een gezonde leefstijl, persoonlijke ontwikkeling en maatschappelijk bindmiddel.

De relatie tussen sport en onderwijs en tussen sport en gezondheidszorg kunnen hierin de eerste stappen zijn. Op de scholen moeten dan wel vakleerkrachten LO worden aangesteld.

Nationaal Park

Het Nationaal Park van Bonaire is opengesteld voor autoverkeer met als gevolg dat mensen het park per auto doorkruisen. Waarom de auto niet weren, en bezoekers op die manier prikkelen het park uitsluitend te voet of per fiets te bezoeken?

6.2 Sint Eustatius

Beleidsontwikkeling

Een logische eerste stap is dat de overheid van Statia eerst specifiek sportbeleid moeten ontwikkelen en een daaraan gerelateerd budget moeten vrijmaken. Duidelijk moet zijn dat het eilandbestuur daadwerkelijk prioriteit toekent aan sport en bewegen.

Het beleid moet in de kern gericht zijn op:

- het aanbrengen van structuur en bundeling van krachten;
- onderkennen van het belang van sport en bewegen, met name op het gebied van gezondheidsbevordering, opvoeding en ondersteuning, en sociale binding;
- het bieden van mogelijkheden aan alle eilandbewoners, kinderen en jongeren voorop, om zich sportief te ontwikkelen.

Het eilandbestuur zou daarmee een signaal afgeven aan de bevolking dat het sport en bewegen serieus neemt. De nadruk van het bestuur en de huidige sportcultuur op het eiland zijn te sterk georiënteerd op talentontwikkeling en competitie. Dat sluit veel potentiële deelnemers uit en heeft bovendien weinig effect. De focus moet veel meer gericht zijn op "sport voor en door iedereen".

Sportactieve scholen en combinatiefunctionaris

Dat zou kunnen beginnen bij het verbeteren van de gymlessen op scholen door een gekwalificeerde docent LO aan te stellen voor het basisonderwijs en voortgezet onderwijs. Daarnaast zouden alle kinderen sportkennismaakingslessen op school moeten krijgen. Opdracht zou moeten zijn om hier zowel een sportactieve basisschool en een school voor VO met sportprofiel te ontwikkelen. Een aan te stellen combinatiefunctionaris zou die opdracht mee moeten krijgen.

Sportorganisaties op het eiland kunnen daar hun aanbod presenteren aan de leerlingen. De infrastructuur op het eiland maakt dit redelijk eenvoudig mogelijk omdat veel sportvoorzieningen rond een scholencluster gesitueerd zijn. Zwembles op de basisschool moet opnieuw worden ingevoerd. Het zwembad biedt hiervoor genoeg ruimte.

Volwassenen doen veel te weinig aan sport en hebben vaak een ongezonde leefstijl. Het eilandbestuur wil graag campagne voeren voor een actieve leefstijl waarin de sportclubs een rol spelen.

Statia Sport Federatie

In het beleidsplan zal ook aangegeven moeten worden welke relatie de overheid met de sportsector voor ogen heeft. De nieuwe bundeling van sportorganisaties, de Statia Sport Federatie, heeft momenteel onvoldoende vertrouwen van de sportorganisaties, en is ook geen partner van de overheid. De federatie zal zowel de sportorganisaties als de overheid duidelijk moeten maken dat zij de belangen van alle sportorganisaties en sporters behartigt. Pas als de SSF steun heeft van zowel de sportorganisaties en de overheid, is er een goede uitgangssituatie om een subsidierelatie aan te gaan met deze federatie. De federatie dient namelijk over een werkbudget te beschikken om een aantal noodzakelijke stappen te zetten, zoals:

- Het opstellen van een werkplan.
- Het ontwikkelen van een sportprogramma.
- Het verlenen van service en ondersteuning aan sportorganisaties.
- Het aanstellen van een coördinator die een brugfunctie vervult tussen overheid en lokale sportsector, en die tevens verantwoordelijk is voor het bieden van verenigingsondersteuning en continuïteit van de sportorganisaties op het eiland. Deze coördinator moet een beleidsplan voor de georganiseerde sport ontwikkelen waar ook de overheid zich achter zou moeten scharen. Aan dit plan kunnen ook bedrijven en fondsen zich verbinden.

Accommodatieplan

In het beleidsplan van de overheid moet een accommodatieplan worden opgenomen om de kwaliteit te vergroten. Alle accommodaties moeten tegen het licht gehouden worden met het oog op:

- vergroting van gebruiksmogelijkheden (verlichting, tribune, multifunctionaliteit);
- wegwerken achterstallig onderhoud: belijning, vernieuwing toplaag, hekwerken, sportmaterialen, afrastering;
- vergroten veiligheid en toegankelijkheid: toegangswegen en – paden, verlichting, overzicht, hekwerk.

Meer specifieke maatregelen zijn:

- renovatie community centre en honk- en softballveld;
- aanleg wedstrijdvoetbalveld (kunstgras);
- aanleg tennisbanen;
- opstellen exploitatieplan nieuwe sporthal.

Rol NISB

NISB zou de beleidsontwikkeling, ontwikkeling van sportactieve scholen, aanstellen van een combinatiefunctionaris en het structureren van de SSF kunnen begeleiden.

6.3 Saba

Op Saba moet de eerste prioriteit liggen bij het ontwikkelen van naschoolse sportprogramma's. Daarvoor is het eerst nodig dat deskundig kader wordt opgeleid en getraind. Mogelijkheden liggen bij voetbal, tennis, baseball en basketball.

In een notitie sportbeleid met uitvoeringsplan zou de nadruk moeten liggen op:

- een visie op sport en bewegen voor alle Sabanen, met name in het licht van (preventieve) gezondheidszorg en actieve vrijetijdsbesteding;
- het aanstellen van een combinatiefunctionaris die de verbinding maakt tussen de scholen en de sportvoorzieningen. De combinatiefunctionaris moet het profiel hebben van een sportopbouwwerker die ervoor zorgt dat de losse sportinitiatieven die er momenteel zijn meer structuur en begeleiding van ouders en volwassen sporters krijgen.
- sportmogelijkheden in de vier woonkernen;
- het verbeteren van onderhoud en beheer van sportvoorzieningen;
- een haalbaarheidstudie naar een zwembad;
- het afbouwen van het multifunctionele Cruyff court.

Cruyff court The Bottom

Een mogelijkheid die onbenut wordt gelaten, is het inschakelen van de (sportieve) studenten aan de Medische Faculteit bij het organiseren van sportactiviteiten op het eiland. Dat is een gemiste kans.

Het NISB zou expertise kunnen leveren om in samenspraak met het eiland-bestuur en de lokale organisaties de beleidsnotitie met uitvoeringsplan op te stellen.

Bijlage Bronnen

Gesprekspartners

Bonaire

Nolly Oleana, gedeputeerde Sport
Aubrey Sealy, voorzitter coördinatieteam
Helvig Tode, secretaris coördinatieteam
Silvio Semeleer, lid coördinatieteam
Arturo Charles, lid coördinatieteam
Jorge Nicolaas, lid coördinatieteam
Allyson Pourier-Beukenboom, wnd. Hoofd dienst Educatie en Cultuur
Francis Wanga, wnd. manager Indebon
James Finies, secretaris Bonaire Sport Federatie
James Kroon, voorzitter Sedrebo en voormalig gedeputeerde Sport

Sint Eustatius

Roy Hooker, gedeputeerde Sport
Wilma van Zoest, comité Sports and Movement
Elvin Henriquez, Statia Sport Foundation

Saba

Jonathan Johnson, gezaghebber
Bruce Zagers, eilandraadslid en gedeputeerde Sport
Menno van der Velde, eilandsecretaris

Schriftelijke en digitale documenten

BSF, Ontwikkeling Sportbeoefening Bonaire. Organisatie, infrastructuur en financiën (Ongedateerd).

Commissie Protocol samenwerking op sportgebied Bonaire (2009), Protocol 'Samenwerking op sportgebied Bonaire 2009'. BSF, Bonaire.

NISB (2009), Conceptopzet projectplan BES – eilanden. Bennekom.

Wijnmalen, Tobias (2005), Meerjarenbeleidsplan 2005 – 2010. Structuur binnen de BSF. Beleidsadvies in opdracht van de Bonairiaanse Sportfederatie.

<http://nl.wikipedia.org/wiki/Bonaire>

http://nl.wikipedia.org/wiki/Sint_Eustatius

<http://nl.wikipedia.org/wiki/Saba>

<http://www.minbzk.nl/onderwerpen/de-nederlandse-nieuwe-staatkundige/bes-eilanden>